

Frågor och svar från och med 1.1.2024

1. Vad innefattar kortvarig institutionsvård, som ingår i avgiftstaket (9 §)?

I 22 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård, socialvårdslagen, framgår vad service på en institution innefattar. Av bestämmelsen framgår bland annat att service på en institution kan ordnas kortvarigt eller fortgående, dagtid, nattetid eller dygnet runt. De kortvariga perioderna på en institution kan vara regelbundna, då de varvas med hemmaboende, eller det kan vara fråga om enstaka perioder. Vidare stadgar klientavgiftslagen 15 § 2 punkten om långvarig institutionsvård, socialservice dygnet runt som getts på en institution som avses i 22 § i socialvårdslagen, om servicen beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst tre månader. Missbrukarvård kan även ges som kortvarig institutionsvård genom missbrukarvårdslagen. I de fall som kortvarig institutionsvård ges som specialomsorger genom specialomsorgslagen kan även en avgift för fullt uppehälle tas ut vid kortvarig institutionsvård (klientavgiftslagen 8 § 2 punkten). För en klient i kortvarig institutionsvård får enligt 13 § i klientavgiftslagen debiteras högst 49,60 euro per vård dag. Avgiften beaktas i avgiftstaket. Avgiften får endast tas ut en gång per kalenderdygn. Om klienten flyttas direkt till en annan institution får den remitterande institutionen inte ta ut någon avgift för den dag då klienten flyttas. Efter det att avgiftstaket om 300 euro/kalenderår har nåtts är det möjligt att ta ut en avgift på 22,80 euro per vård dag för klientens uppehälle vid kortvarig institutionsvård.

2. Avgiftstaket (9 §) omfattar dagvård eller nattvård. Vilka situationer kan det handla om?

Dagvård och nattvård kan till exempel handla om situationer där en person är i behov av vård/omsorg på ett serviceboende eller institution dagtid eller nattetid. Det kan till exempel handla om situationer då klienten behöver en utredning, övergångs-/tränings-/anpassning från till exempel hemmaboende till serviceboende eller vid utskrivning från sjukhusvård. Dagvård eller nattvård motsvarar inte daglig verksamhet dvs. verksamhet när den har till syfte att främja socialt umgänge eller verksamhet som sysselsättningsfrämjande åtgärd (ge en meningsfull dag samt motverka ensamhet och isolering). Klientavgiftslagen stadgar inte separat om avgifter för daglig verksamhet förutom när de ordnas genom specialomsorgslagen (2 § 4 punkten, arbetsterapi samt annan motsvarande verksamhet som främjar anpassning inom samhället) eller handikappservicelagen (8 b § Dagverksamhet). Det är således upp till kommunerna att fastställa avgift för daglig verksamhet inom till exempel äldreomsorgen. Kommunen kan även besluta att avgiften för daglig verksamhet ska vara avgiftsfri.

3. Ingår avgift för serviceboende med heldygnsomsorg i avgiftstaket (9 §)?

Enligt detaljmotiveringen till 9 § (Avgiftstak) ingår avgifter som under kalenderåret uppburits för dagvård och nattvård, rehabilitering och kortvarig institutionsvård inom socialvården i avgiftstaket. Då en klient vårdas endast om dagen eller endast om natten kan en avgift tas ut i enlighet med 14 §, vilken beaktas i avgiftstaket.

Enligt detaljmotiveringen till 14 § (Avgifter för dag- och nattvård) avses med annan verksamhetsenhet serviceboende och serviceboende med heldygnsomsorg. Till den del serviceboende med heldygnsomsorg ges i form av dagvård eller nattvård, omfattas servicen i avgiftstaket. Kommunen kan välja att omfatta annan service i avgiftstaket, utöver den "minimnivå" som lagen fastställer.

4. Vilken service ska vara avgiftsfri efter att klienten har uppnått avgiftstaket (347,10 euro år 2024–2025) inom socialvården?

Enligt 9 § i landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården beaktas endast avgifter för följande serviceformerna *dagvård, nattvård, rehabilitering* och *kortvarig institutionsvård* i avgiftstaket. När avgiftstaket har nåtts är de ovan nämnda tjänsterna (vilka omfattas av avgiftstaket) avgiftsfria till slutet av kalenderåret. Det är, enligt lagen, dock möjligt att för kortvarig institutionsvård ta ut en avgift på 26,40 euro per vård dag för klientens uppehälle även efter det att avgiftstaket har nåtts.

5. Hör även dagverksamhet till de tjänster som, enligt 8 § 8 punkten, ska vara avgiftsfria under närståendevårdarens ledighet från och med 1.1.2024?

Ja, även dagverksamhet ska vara avgiftsfri om den avlastar närståendevårdaren.

6. Ska kommunen räkna om klientavgiften om klienten lämnar in ett nyare beskattningsbeslut eller om klienten kan påvisa att hen inte längre har någon förmögenhet som ger avkastning (dvs. klientens inkomster har förändrats)?

Avgifter som grundar sig på klientens betalningsförmåga ska, i enlighet med 24 § i klientavgiftslagen, justeras på ansökan av klienten eller klientens företrädare eller på initiativ av kommunen eller kommunalförbundet om

- 1) klientens eller dennes familjs inkomster har förändrats,
- 2) klientens eller dennes makes eller sambos rätt till avdrag enligt 19 eller 22 § har förändrats,
- 3) familjens förhållanden har förändrats,
- 4) avgiften visar sig vara felaktig,
- 5) den klientplan som utarbetats för klienten ändras så att den påverkar storleken på klientavgiften,
- 6) kommunens eller kommunalförbundets betalningsgrunder ändras så att det påverkar storleken på klientavgiften.

Om ett avgiftsbeslut har byggts på felaktiga uppgifter som klienten eller klientens företrädare har lämnat, kan avgiften rättas retroaktivt för högst ett år. Av detaljmotiveringen till 24 § framgår inte vilka underlag eller handlingar som ska beaktas när avgiften justeras.

7. Kan kommunen ta ut separata avgifter för stödtjänster av klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård (från och med 1.1.2024)?

Nej, avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsvård inkluderar stödtjänster.

8. Kan kommunen fakturera en klient inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård för hygienartiklar?

Kommunen kan ta ut en avgift för hygienartiklar endast om klienten har valt att köpa hygienartiklar via kommunen. Det ska vara frivilligt för klienten, så att klienten även ska kunna välja att köpa hygienartiklar själv.

9. Vilka kostnader ska klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård själv bekosta, förutom de kostnader för vilka avdrag görs enligt 19 och 19 a §§?

Klienten ska själv bekosta exempelvis kostnader för kläder, telefon, frisör, fotvård, sjukvård och tandvård (från och med 1.1.2024 ingår klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i de prioriterade tandvårdsgupper som omfattas av Ålands hälso- och sjukvårds tandvård).

10. Kan ett schablonbelopp användas när avdrag för läkemedelskostnader för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg görs (i enlighet med 19 a §)?

Ja, enligt förarbetena till 19 a § (LF 32/2022–2023) kan, när beslutet om avgiften fattas läkemedelskostnaderna beaktas på basis av de faktiska eller uppskattade kostnaderna på så sätt att de fördelas per månad vid bestämmandet av avgiften. På så sätt behöver det inte fattas ett nytt beslut om avgiften varje månad, utan läkemedelsavdraget kan beaktas även vid ett beslut som gäller tills vidare. Exempelvis kan Folkpensionsanstaltens (FPA) årssjälvrisk (eurobeloppet) delas upp och avdrag görs per månad.

11. Ska avdrag för faktiska boendekostnader, enligt 19 §, beaktas för klienter som redan finns inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (när bestämmelserna om avdrag träder i kraft 1.1.2024)?

Kommunen kan välja att beakta faktiska boendekostnader för klienter som finns inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg före 1.1.2024, men måste inte göra det enligt lagen (bestämmelserna träder i kraft 1.1.2024 och gäller för klienter som "kommer in" i servicen från och med det datumet).

12. En klient som före 1.1.2024 är inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och har varit det en längre tid har en maka hemma. Ska avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg räknas ut enligt 42,5 procent av makarnas gemensamma inkomster (klienten har högre inkomster än maken som bor hemma)?

Ändringarna i klientavgiftslagen träder i kraft 1.1.2024. Ändringarna ska inte enligt lagen tillämpas retroaktivt utan från 1.1.2024, så om man "ordagrant" följer lagen kan tolkningen vara den att ifall klienten redan fått service ska avgiften räknas bara på basen av klientens inkomster. Detta kan dock leda till oskäligen resultat, så inget hindrar att man räknar med 42,5 procent ifall maken med högre inkomst får service. Det kan kommunen själv bestämma. Alla klienter ska dock behandlas likvärdigt. Det som kan vålla problem är att jämförelsen om vem som av makarna har högre inkomst görs vid tidpunkten då servicen inleds/har inletts.

13. Om en klient beviljas långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i mars 2024, ska man då beakta boendekostnader för de föregående 6 månaderna (så att även boendekostnader för tiden före lagen trädde i kraft ska beaktas)?

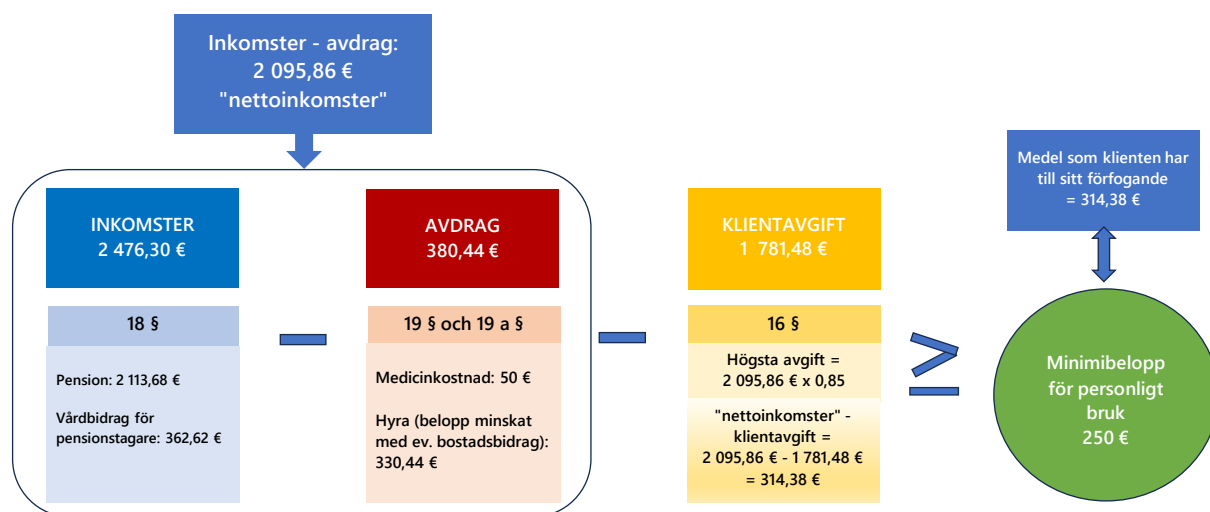
Kostnader för den förra bostaden beaktas för klienter som "kommer in" i servicen den 1.1.2024 eller senare och då helt enligt vad lagen stadgar, vilket innebär att boendekostnader för de föregående 6 månaderna beaktas för ägarbostad.

14. Hur får man enklast reda på vem som betalar grundarvode för intressebevakare?

Enklast får man reda på om klienten betalar grundarvode för intressebevakare genom att klienten intygar det. Ifall klienten kräver detta avdrag, så ska hen redovisa för det.

15. Hur ska avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg räknas ut?

Nedan finns ett exempel på hur avgiften räknas ut.

16. Vilka kostnader är kostnader för inkomsternas förvärvande (som nämns i 18 och 21 §)?

Kostnader för inkomsternas förvärvande kan vara exempelvis underhållsvederlag och ränta på placeringslån.

17. Gör man en uppskattning av antalet timmar när man beviljar fortlöpande och regelbunden hemservice?

Avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice bestäms utifrån antalet servicetimmars som skrivits in i servicebeslutet. En bedömning av det antal timmar som klienten behöver görs, och skrivs detaljerat in i servicebeslutet. Avgiften baseras på det antal timmar som klienten bedöms behöva. Fakturering sker således på basen av planerade servicetimmars, inte faktiska timmar.

18. Ska belopp som en klient betalar varje månad genom utsökning beaktas när man fastställer klientavgifter?

I landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården och dess förarbeten nämns inte uttryckligen annat än utsökning av klientavgifter (36 §). Däremot behöver klientens ekonomiska situation i sin helhet beaktas, och enligt 27 § i klientavgiftslagen ska en avgift som fastställts för socialservice och som bestäms utifrån en persons betalningsförmåga efterskänkas eller nedsättas om förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.

19. Ingår måltidsservice i avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice?

Av detaljmotiveringen till 20 § i lagförslag 32/2022–2023 framgår att med hemservice, enligt 19 § i socialvårdslagen, avses att fullgöra eller bistå vid fullgörandet av uppgifter och funktioner som hör till boende, vård och omsorg, upprätthållande av funktionsförmågan, vård och fostran av barn, utträttande av

ärenden samt till det övriga dagliga livet. Det vill säga, i den inkomstbaserade månadsavgiften ingår således även utöver vård och omsorg sådana i klientplanen avsedda tjänster som tillhandahålls fortlöpande och regelbundet och som har ett nära samband med omsorgen och vården. Sådana tjänster kan till exempel vara att bistå klienten vid klädvård, bad, måltider i hemmet och hjälp i skötsel av barns uppfostran. Av detaljmotiveringen framgår att kommunen även i fortsättningen kan ta ut en separat avgift för stödtjänster som till exempel måltidsservice.

Om en klient får mat hemlevererad handlar det om måltidsservice, medan att exempelvis värma och lägga fram mat i samband med ett vanligt hembesök ingår i avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice.

Kommunen kan dock alltid välja att inte ta ut en separat avgift för måltidsservice, även om klienten har måltidsservice som en separat stödtjänst. Det vill säga kommunen kan alltid ta ut en lägre avgift, till fördel för klienten.

20. Hur påverkas klientavgiften av kortare avbrott i servicen?

Av detaljmotiveringen till 25 § *Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften* (LF 28/2021–2022) framgår att kommunen får ta ut avgifter enligt 16 och 20 §§ (i klientavgiftslagen) även om servicen avbryts tillfälligt. Detta är dock fallet endast om servicen avbryts av en orsak som beror på klienten. Med tillfälligt avbrott avses oavbruten frånvaro under några dagar, till exempel ett veckoslut. Om servicen emellertid avbryts för en period av mer än fem dagar, ska ingen avgift tas ut för den period som överskrider fem dagar. Om servicen avbryts av orsaker som beror på kommunen eller för att klienten får institutionsvård eller sjukhusvård, tas avgift inte ut heller för de nämnda fem dagarna. Om servicen avbryts för en hel månad, tas ingen avgift ut.

Kortare oavbrutna avbrott i servicen om högst fem dagar, av orsak som beror på klienten, påverkar inte klientavgiften. Inte heller flera kortare oavbrutna avbrott om högst fem dagar under samma månad påverkar klientavgiften. Endast oavbruten frånvaro (dvs. en sammanhängande period) som varar längre än fem dagar påverkar klientavgiften, så att avgift inte tas ut från och med den sjätte dagen av ett oavbrutet (sammanhängande) avbrott i servicen.

Kommunen kan dock fatta beslut om att även kortare avbrott ska påverka avgiften, till klientens fördel.

21. Ska vårdarvode för närståendevård beaktas som inkomst när avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice fastställs?

Av 21 § 1 mom. framgår att klientens och klientens makes eller sambos fortlöpande eller årligen återkommande skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster och skattefria inkomster minskat med kostnaderna för inkomstens förvärvande ska beaktas när avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice fastställs. Vårdarvode som erhålls i enlighet med 5 § i lag om stöd för närståendevård (FFS 937/2005), vilken tillämpas genom landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, utgör en skattepliktig förvärvsinkomst och ska således beaktas som inkomst när avgiften fastställs. Kommunen kan dock fatta beslut om att inte beakta vårdarvodet (dvs. avvika från klientavgiftslagen till klientens fördel).